



Határozatok Tára

TAMARA ÁPETA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2024. március 14.¹

C-535/22. P. sz. ügy

Aeris Invest Sàrl
kontra
Európai Bizottság,

Egységes Szanálási Testület (ESZT)

„Fellebbezés – Gazdaság- és monetáris politika – Bankunió – Egységes Szanálási Mechanizmus – 806/2014/EU rendelet – 18. cikk – Szanálási feltételek – 15. cikk – Szanálási célok – 22. cikk – A szanálási eszközökre vonatkozó általános elvek – EUMSZ 296. cikk – Indokolási kötelezettség – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke – Megsemmisítés iránti kereset és kártérítési kereset – A Banco Popular szanálása”

I. Bevezetés

1. Az Egységes Szanálási Mechanizmust (a továbbiakban: ESZM) 2014-ben hozták létre.² 2017. június 6-án alkalmazták először a Banco Popular Español, SA (a továbbiakban: Banco Popular) tekintetében.

2. A fellebbező, az Aeris Invest Sàrl (a továbbiakban: Aeris Invest) a luxemburgi jog hatálya alá tartozó jogi személy, és a Banco Popular részvényese volt azt megelőzően, hogy ez utóbbi tekintetében szanálási programot³ fogadtak el. A Banco Popularban a 2017. június 7-i szanálása előtt tőkével rendelkező természetes és jogi személyek több mint 100 közvetlen keresetet nyújtottak be a Törvényszékhez.

3. A Törvényszékhez benyújtott keresetével az Aeris Invest vitatta a szanálási programot és annak az Európai Bizottság általi jóváhagyását, számos állítólagos hiba miatt, továbbá az ESZM-rendelet egyes rendelkezéseinek érvényességét. E keresetet érdemben elutasították a 2022. június 1-jei Aeris Invest kontra Bizottság és ESZT ítéletben (T-628/17, EU:T:2022:315, a továbbiakban: megtámadott ítélet).

¹ Eredeti nyelv: angol.

² A hitelintézeteknek és bizonyos befektetési vállalkozásoknak az Egységes Szanálási Mechanizmus keretében történő szanálására vonatkozó egységes szabályok és egységes eljárás kialakításáról, valamint az Egységes Szanálási Alap létrehozásáról és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló, 2014. július 15-i 806/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2014. L 225., 1. o.; helyesbítés: HL 2014. L 372., 9. o., a továbbiakban: ESZM-rendelet).

³ Az Egységes Szanálási Testület ügyvezetői testületének a Banco Popular Español, SA szanálási programjának elfogadásáról szóló, 2017. június 7-i SRB/EES/2017/08 határozata (a továbbiakban: szanálási program). A szanálási programot a Banco Popular Español SA szanálási programjának jóváhagyásáról szóló, 2017. június 7-i (EU) 2017/1246 bizottsági határozat (HL 2017. L 178., 15. o.; helyesbítés: HL 2017. L 320., 31. o., a továbbiakban: bizottsági jóváhagyás) hagyta jóvá.

4. Ezzel párhuzamosan a C-541/22. P. sz., García Fernández és társai kontra Bizottság és ESZT ügyben⁴ folyamatban van egy másik fellebbezés elbírálása is, amely a Törvényszék ugyanezen szanálási programra vonatkozó párhuzamos ítéletét vitatja (a továbbiakban: párhuzamos fellebbezés). A felhozott érvek között jelentős átfedés van. Az említett fellebbezéshez kapcsolódó indítványom (a továbbiakban: párhuzamos indítvány) ugyanazon a napon kerül ismertetésre, és e két párhuzamos indítványt együtt kell értelmezni.

5. Figyelembe véve a párhuzamos indítvány 5–7. pontjában bemutatott vizsgálati mércét, azt javaslom a Bíróságnak, hogy hagyja helyben a két megtámadott ítéletet.

II. A Törvényszék előtti eljáráshoz vezető események

6. A jelen fellebbezés szempontjából releváns tények, amelyeket a megtámadott ítélet 25–83. pontja részletebben kifejtett, megegyezik a párhuzamos indítványban szereplőkkel. Ezért azon indítvány 9–24. pontjára utalok.

III. A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

7. A Törvényszékhez 2017. szeptember 18-án benyújtott keresetében az Aeris Invest a szanálási program és a bizottsági jóváhagyás megsemmisítését kérte.

8. 2018. augusztus 6-án a Spanyol Királyság, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa, 2019. április 12-én pedig a Banco Santander is engedélyt kapott a beavatkozásra. Mindannyian a Bizottság és az Egységes Szanálási Testület (ESZT) támogatása érdekében avatkoztak be.

9. A Törvényszék 2021. május 12-i végzésével elrendelte, hogy az ESZT nyújtsa be a szanálási programnak, a 2. értékelésnek, az Európai Központi Banknak (EKB) a fizetéseképtelenségre vagy valószínű fizetéseképtelenné válásra vonatkozó 2017. június 6-i értékelésének, valamint a Banco Popular által az EKB-hoz intézett 2017. június 6-i levélnek (annak mellékletét is beleértve), továbbá az EKB által a Banco Popularhoz intézett 2017. május 18-i levélnek a teljes változatát.

10. 2021. június 9-i végzésével a Törvényszék, miután megvizsgálta ezeket a dokumentumokat, úgy határozott, hogy azok nem szükségesek az ügy megoldásához, és eltávolította az iratanyagból a dokumentumok bizalmas változatait, és melléklete nélkül megküldte a fellebbező (az elsőfokú eljárás felperese), valamint a Spanyol Királyság, a Parlament, a Tanács és a Banco Santander részére a Banco Popular által az EKB-hoz intézett 2017. június 6-i levelet.

11. A Törvényszék a keresetet mint megalapozatlant teljes egészében elutasította.

⁴ 2022. június 1-jei Eleveit Invest Group és társai kontra Bizottság és ESZT ítélet (T-523/17, EU:T:2022:313, a továbbiakban: a megtámadott párhuzamos ítélet).

IV. A Bíróság előtti eljárás

12. A 2022. augusztus 9-én benyújtott fellebbezésében az Aeris Invest azt kéri, hogy a Bíróság:
- helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és a felperes által a Törvényszék előtt első fokon előadott kérelmeknek megfelelően:
 - semmisítse meg az ESZT szanálási programját,
 - semmisítse meg a szanálási programra vonatkozó bizottsági jóváhagyást, és
 - állapítsa meg, hogy az ESZM-rendelet 15. és 22. cikke az EUMSZ 277. cikk alapján nem alkalmazható;
 - az Európai Bizottságot és az ESZT-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére;
 - másodlagos utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé, és a költségekről jelenleg ne határozzon.
13. A Bizottság, az ESZT, a Tanács, a Spanyol Királyság és a Banco Santander azt kéri, hogy a Bíróság:
- teljes egészében utasítsa el a fellebbezést;
 - a fellebbezőt kötelezze a költségek viselésére.
14. A Tanács emellett azt kéri, hogy a Bíróság:
- abban az esetben, ha a Bíróság hatályon kívül helyezi a megtámadott ítéletet, és az Európai Unió Bírósága alapszabályának 61. cikke alapján határoz a keresetről, utasítsa el az ESZM-rendelet 15., 18., 20., 21., 22. és 24. cikkére vonatkozó jogellenességi kifogást.
15. A Banco Santander továbbá azt állítja, hogy amennyiben a Bíróság helyt ad a fellebbezésnek, és az Európai Unió Bírósága alapszabályának 61. cikkével összhangban úgy határoz, hogy maga hoz határozatot a megsemmisítés iránti keresetről, akkor:
- az EUMSZ 264. cikk második bekezdésével összhangban korlátozza ítéletének hatályát a Banco Populárnak a Banco Santander részére történő eladása joghatásainak fenntartásával.

V. Elemzés

16. A fellebbező nyolc jogalapot hoz fel fellebbezésének alátámasztására. Az első fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette az ESZM-rendelet 18. cikkét, valamint a gondossági és indokolási kötelezettséget. A második fellebbezési jogalappal a fellebbező azt állítja, hogy a Törvényszék megsértette az ESZM-rendelet 14. és 20. cikkét, a gondossági kötelezettséget és az EUMSZ 296. cikket. A harmadik fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette a gondossági kötelezettségét, az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban:

Charta) 17. és 47. cikkét, valamint az ESZM-rendelet 14. cikkét. A negyedik fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette a Charta 47. cikkében foglalt védelemhez való jogot és az EUMSZ 296. cikket. Az ötödik fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette az EUMSZ 296. cikket, valamint a Charta 47. cikkében foglalt védelemhez való jogot a szanálási program és a 2. értékelés bizalmas jellege tekintetében. A hatodik fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette a Charta 47. cikkét és az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 6. cikkét, amikor elutasította a fellebbező dokumentumbekérését. A hetedik fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette a Charta 17. és 52. cikkét, mivel elutasította az ESZM-rendelet 15. és 22. cikkére vonatkozó jogellenességi kifogást, mivel azok aránytalanul sértik a tulajdonhoz való jogot. A nyolcadik fellebbezési jogalap azon alapul, hogy a Törvényszék megsértette a Charta 17. és 52. cikkét, valamint az EUSZ 5. cikk (4) bekezdését.

17. A jelen fellebbezésben szereplő számos jogalap megegyezik a párhuzamos fellebbezésben foglaltakkal. A kettő közötti összefüggések miatt a jelen indítványt két részre bontom: az A. részben a mindkét fellebbezésben közös, a B. részben pedig a jelen fellebbezéshez kapcsolódó jogalapokkal foglalkozom.

A. A C-535/22. P. sz. ügyben és a C-541/22. P. sz. ügyben közös fellebbezési jogalapok

18. Két téma közös mindkét fellebbezésben. Az első az ESZM-rendelet 18. cikkére vonatkozik,⁵ amellyel az 1. szakaszban foglalkozom.

19. A második, mindkét fellebbezésben közös téma az indokolási kötelezettségnek és a Charta 47. cikkének a Törvényszék által történő állítólagos megsértésére vonatkozik.⁶ Ezekkel a kérdésekkel a 2. szakaszban fogok foglalkozni.

1. Az ESZM-rendelet 18. cikke

a) Az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének a) pontja

20. A fellebbező az első fellebbezési jogalapban azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot,⁷ amikor úgy ítélte meg, hogy a likviditási problémák előidézhetik azt, hogy a bankot fizetéseképtelennek vagy olyanak tekintsék, amely valószínűleg azzá válik, mivel a bank, bár likviditási problémákkal küzdött, fizetőképessé volt. A párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők is azzal érvelnek az első fellebbezési jogalap első részében, hogy a Törvényszék helytelenül vélte úgy, hogy a fizetéseképtelenség nem feltétele annak, hogy megállapítsák, hogy a bank fizetéseképtelen vagy valószínűleg azzá válik.

⁵ E kérelmeket a C-535/22. P. sz. ügyben és a C-541/22. P. sz. ügyben is az első jogalap tartalmazza.

⁶ E kérelmeket a C-535/22. P. sz. ügyben a negyedik, az ötödik és a hatodik jogalap, a C-541/22. P. sz. ügyben pedig a második jogalap ötödik és hatodik része tartalmazza.

⁷ A megtámadott ítélet, 275–304. pont.

21. Másodszor, a párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azzal is érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen fogadta el az ESZT passzivitását azzal kapcsolatban, hogy a Banco Popular sürgősségi likviditási támogatásra szorul, mivel az ESZT-nek gondossági kötelezettsége van, többek között az, hogy azt megelőzően biztosítsa a sürgősségi likviditási támogatást, hogy a bank fizetéseképtelen, vagy valószínűleg fizetéseképtelenné válik.⁸

22. Az első állítás tekintetében mindkét megtámadott ítélet szerint a fizetéseképtelenség vagy a valószínű fizetéseképtelenné válás megállapításának feltételeit részletesebben az ESZM-rendelet 18. cikkének (4) bekezdése⁹ szabályozza, és azok nem követelik meg, hogy a bank fizetéseképtelen legyen, és nem zárják ki annak megállapítását sem, hogy a bank fizetéseképtelen vagy valószínűleg fizetéseképtelenné válik, ha a bank nem átmeneti likviditási problémákkal küzd.

23. A Törvényszék ezt követően értékelte azokat a különböző forrásokat és magyarázatokat, amelyek alapján az EKB (a fizetéseképtelenségre vagy a valószínű fizetéseképtelenné válásra vonatkozó értékelésében) és az ESZT (a szanálási programban) eleget tett az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdése a) pontjának, amit meg is tettek a Banco Popular akut likviditási problémáinak fényében.

24. Ez magában foglalta a Banco Popular 2016. évi jelentését, a Banco Popular különböző hitelminősítő ügynökségek által történő leminősítését, a negatív médiafigyelmet, a bank likviditásfedezetét (amely a 80%-os minimális küszöb alá került), valamint az EBH-iránymutatásokat,¹⁰ amelyek meghatározták a fizetéseképtelenségre vagy a valószínű fizetéseképtelenné válására vonatkozó értékelés feltételeit, valamint a Banco Popular igazgatótanácsának levelét.¹¹

25. A Törvényszék az ESZM-rendelet (57) preambulumbekkezdésére utalt, amely szerint a szanálás alá vételről szóló határozatot azelőtt kell meghozni, mielőtt a szervezet fizetéseképtelenné válna és tőkéjét teljes mértékben elvesztené. Ennélfogva helyesen került megállapításra, hogy ez nem az egyetlen olyan eset, amelyben a szanálás alá vételről szóló határozat meghozható.¹²

26. Az ESZM-rendelet vagy az EBH-iránymutatások szövegében semmi sem utal arra, hogy a nem átmeneti likviditási problémák ne vezethetnének a fizetéseképtelenség vagy a valószínű fizetéseképtelenné válás megállapításához. A Törvényszék tehát helyesen értelmezte az ESZM-rendelet 18. cikkének (1) és (4) bekezdését, és jutott arra a következtetésre, hogy az a megállapítás, hogy a Banco Popular fizetéseképtelen vagy valószínűleg fizetéseképtelenné válik, megfelel az ESZM-rendelet 18. cikke (4) bekezdésének c) pontjában foglalt feltételnek, amely szerint „a szervezet képtelen megfizetni az esedékessé váló tartozásait vagy egyéb kötelezettségeit, vagy objektív tényezők alapján megállapítható, hogy a közeljövőben valószínűsíthetően képtelen lesz erre”.

27. A második állítás tekintetében a párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azt állítják, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy az ESZT nem járult hozzá a Banco Popular fizetéseképtelenségéhez. Azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen állapította

⁸ A megtámadott párhuzamos ítélet, 118–177. pont.

⁹ A megtámadott ítélet, 288. pont; a megtámadott párhuzamos ítélet, 130. pont.

¹⁰ Az Európai Bankhatóság (EBH) 2015. augusztus 6-i iránymutatásai, amelyek azon különböző helyzetek értelmezésére vonatkoznak, amelyekben valamely intézményt úgy tekintenek, hogy a 2014/59/EU irányelv 32. cikkének (6) bekezdése értelmében fizetéseképtelen, vagy valószínűleg fizetéseképtelenné válik (EBA/GL/2015/07).

¹¹ A megtámadott ítélet, 291., 292., 297. és 298. pont. Lásd még a megtámadott párhuzamos ítélet, 118–145. pont.

¹² A megtámadott ítélet, 286. pont; a megtámadott párhuzamos ítélet, 132. pont.

meg, hogy a bank fizetéseképtelenségének vagy valószínű fizetéseképtelenné válásának okai eltérnek annak megállapításától, hogy a szanálás megfelel-e az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének a) pontjában foglalt követelményeknek.¹³

28. A párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azzal érvelnek, hogy az ESZM-rendelet (52) preambulumbekzdése¹⁴ annak biztosítására kötelezi az ESZT-t, hogy a bank megkapja a sürgősségi likviditási támogatást, mielőtt döntést hozna a szanálásról. Válaszul a Törvényszék – véleményem szerint – helyesen utasította el ezt az érvet, amikor kijelentette, hogy a sürgősségi likviditási támogatás a nemzeti központi bankok hatáskörébe tartozik.¹⁵ Márpedig, amint arra a Bizottság és az ESZT írásos beadványaiban helyesen rámutatott, az ESZM-rendelet (52) preambulumbekzdése nem értelmezhető jogalként a „bank megmentésére” vonatkozó kötelezettség megállapítására a szanálási határozat meghozatala előtt.

29. A párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azt állítják, hogy a Törvényszék megsértette a *nemo auditur propriam turpitudinem allegans* elvét, amely szerint senki sem hivatkozhat saját felróható magatartására előny megszerzése érdekében.¹⁶ Ebben az összefüggésben a párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen választotta el a gondos ügyintézés elvét a szanálási program jogszerűségétől.¹⁷

30. Véleményem szerint a Törvényszék helyesen helyezte a hangsúlyt az ESZT-nek az ESZM-rendelet szerinti feladataira és az említett rendelet által annak érdekében előírt feltételekre, hogy a 18. cikkének (1) bekezdése szerint a szanálásról döntsön. A Törvényszék akkor sem követett el hibát, amikor úgy határozott, hogy az ESZT állítólagos felróható magatartását a párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezők kártérítési követelésének keretében kezeli, nem pedig a szanálási program jogszerűségével összefüggésben.¹⁸

31. Összefoglalva úgy vélem, hogy a Bíróságnak el kell utasítania az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének a) pontjával kapcsolatos valamennyi fellebbezési jogalapot.

b) Az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének b) pontja

32. Az Aeris Invest először is azzal érvel, hogy léteztek alternatív intézkedések a szanálással szemben, és hogy ezért a Törvényszék tévesen értelmezte az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének b) pontját.¹⁹ Pontosabban azt rója fel a Törvényszéknek, hogy nem követte meg az ESZT-től, hogy részletesen és pártatlanul vizsgálja meg, miért nem nyújtottak további

¹³ A megtámadott párhuzamos ítélet, 166. pont.

¹⁴ „Az [ESZM-nek] az (Európai Központi Banknak a hitelintézetek prudenciális felügyeletére vonatkozó politikákkal kapcsolatos külön feladatokkal történő megbízásáról szóló, 2013. október 15-i 1024/2013/EU [tanácsi] rendelet [HL 2013. L. 287., 63. o.]) és a (hitelintézetek és befektetési vállalkozások helyreállítását és szanálását célzó keretrendszer létrehozásáról és a 82/891/EGK tanácsi irányelv, a 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK, 2011/35/EU, 2012/30/EU és 2013/36/EU irányelv, valamint az 1093/2010/EU és a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2014. május 15-i 2014/59/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv [HL 2014. L 173., 190. o.; helyesbítések: HL 2019. L 165., 129. o.; HL 2021. L 104., 55. o.]) keretein kell alapulnia. A Testület számára ezért lehetővé kell tenni, hogy már korai szakaszban beavatkozhasson abban az esetben, ha egy intézmény pénzügyi helyzete vagy fizetőképessége romlani kezd. Az ebben a szakaszban a nemzeti szanálási hatóságoktól vagy az EKB-től a Testülethez érkező információ igen fontos az érintett intézmény szanálásának előkészítése érdekében meghozandó intézkedések meghatározása szempontjából.”

¹⁵ A megtámadott párhuzamos ítélet, 175. pont.

¹⁶ A megtámadott párhuzamos ítélet, 167–168. pont.

¹⁷ A megtámadott ítélet, 173. pont.

¹⁸ Az Európai Unió szerződésen kívüli felelősségére vonatkozó fellebbezési jogalapot a párhuzamos indítvány keretében tárgyalom a párhuzamos fellebbezés negyedik jogalapjának részeként (63–87. pont).

¹⁹ E fellebbezési jogalap a megtámadott ítélet 305–327. pontjára vonatkozik.

sürgősségi likviditási támogatást a Banco Popular részére. Hasonlóképpen a párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék megsértette indokolási kötelezettségét, tévesen értékelte a bizonyítékokat, és tévesen értelmezte az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének b) pontját.²⁰

33. A Törvényszék megvizsgálta i. azt a tényt, hogy az ESZT figyelembe vette a Banco Popular részére nyújtott sürgősségi likviditási támogatást, ii. annak az EKB általi jóváhagyását, valamint iii. azt, hogy az ilyen támogatás nem gyakorolt hatást „a Banco Popular cash-flow helyzetének a kimerülésére”.²¹ Megvizsgálta továbbá az EKB és a Banco de España (spanyol nemzeti bank) között a sürgősségi likviditási támogatás kapcsán váltott leveleket, amelyek a Törvényszék álláspontja szerint a Banco Popular helyzete romlásának gyorsaságát mutatják.²² A Törvényszék hivatkozott az EKB azon megállapítására is, amely szerint a Banco Popular a sürgősségi likviditási támogatás 2017. június 5-i jóváhagyása esetén sem tudta volna legkésőbb 2017. június 7-ig teljesíteni kötelezettségeit.²³ Végül a Törvényszék arra a következtetésre jutott, hogy a sürgősségi likviditási támogatás biztosítása nem az ESZT-re háruló feladat az ESZM-rendelet értelmében.²⁴

34. Figyelembe véve a fentieket, úgy vélem, hogy a Törvényszék helyesen vizsgálta felül az ESZT-re az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján háruló kötelezettségeket.

35. Másodszor a fellebbező azokat az összegeket vitatja, amelyekről úgy vélik, hogy sürgősségi likviditási támogatásként ténylegesen rendelkezésre álltak, anélkül azonban, hogy azt állítaná, hogy a Törvényszék elferdítette a tényeket. A párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők is vitatják a biztosítható sürgősségi likviditási támogatás összegére, a tőkeemelésre, az eszközök elkülönítésére, a harmadik személy részére történő magánértékesítésre, valamint az esetleges állami támogatásra és az Egységes Szanálási Alap (ESZA) felhasználására vonatkozó bizonyítékoknak a Törvényszék által történő értékelését.

36. Elfogadhatatlannak tartom ezeket az érveket, tekintettel arra, hogy a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a tényállás megállapítására vagy a bizonyítékok vizsgálatára, kivéve, ha a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék elferdítette a tényeket, és az elferdítésnek nyilvánvalóan ki kell tűnnie az ügy irataiból.²⁵

37. Emellett az elferdítésre hivatkozó félnek pontosan meg kell jelölnie azokat a bizonyítékokat, amelyeket a Törvényszék elferdített, és bizonyítania kell azon vizsgálat során elkövetett hibákat, amelyek a Törvényszéket álláspontja szerint erre vezették.²⁶

38. A fellebbezők mindkét fellebbezésben a Törvényszék előtt ismertetett tények megismétlésére szorítkoznak anélkül, hogy bizonyítanák, hogy e bíróság elferdítette a bizonyítékokat.

39. A fenti megfontolások fényében, és amennyiben azok elfogadhatók, a fellebbezőknek az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének b) pontjával kapcsolatos érveit el kell utasítani.

²⁰ Ezen állítások a megtámadott párhuzamos ítélet 178–231. pontjára vonatkoznak.

²¹ A megtámadott ítélet, 308. pont.

²² Uo., 310. pont.

²³ A megtámadott ítélet, 308. pont; a megtámadott párhuzamos ítélet, 184. pont.

²⁴ Ehelyett a Törvényszék megvizsgálta azokat a dokumentumokat, amelyekre az ESZT támaszkodott, amikor megállapította, hogy a szanálásnak nincs alternatívája (a jóváhagyott további sürgősségi likviditási támogatás, amely nem javított a helyzeten; és az, hogy a spanyol nemzeti bank nem nyújtott sürgősségi likviditási támogatást). A megtámadott ítélet, 314. és 315. pont.

²⁵ 2010. szeptember 2-i Bizottság kontra Deutsche Bank ítélet (C-399/08 P, EU:C:2010:481, 63. pont); 2015. október 29-i Bizottság kontra ANKO ítélet (C-78/14 P, EU:C:2015:732, 54. pont).

²⁶ 2022. november 10-i Bizottság kontra Valencia Club de Fútbol ítélet (C-211/20 P, EU:C:2022:862, 55. pont).

c) Az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének c) pontja

40. A párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezők első jogalapjuk harmadik részében először is arra hivatkoznak, hogy a Törvényszék tévesen értelmezte, hogy az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének c) pontja és 14. cikke (2) bekezdése alapján miként kell az érdekek mérlegelését elvégezni.

41. Másodszor azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévedett, amikor megállapította, hogy a fizetéseképtelen vagy valószínűleg fizetéseképtelenné váló, de szanálásra nem kerülő olasz bankokkal szembeni bánásmód nem volt hátrányosan megkülönböztető.²⁷

42. Harmadszor vitatják a Törvényszék azon határozatát, amely elfogadhatatlannak nyilvánította az új érveket, mivel azokat túl későn hozták fel az elsőfokú eljárás során.²⁸

43. Az első érvet illetően a párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azzal érvelnek, hogy az ESZT-nek és a Bizottságnak a közérdeket a részvényesek érdekével szemben kellett volna mérlegelnie.

44. Ezen érvelés – véleményem szerint helyes – elutasításával a Törvényszék a megtámadott párhuzamos ítélet 246. pontjában megállapította, hogy a szanáláshoz fűződő közérdekről való döntés során nemcsak a részvényesek érdekei játszanak szerepet, hanem a betétesei, alkalmazottai és egyéb hitelezői érdekei is az ESZM-rendelet 14. cikkének (2) bekezdésével összhangban. Emellett a Törvényszék elemezte azokat az előnyöket,²⁹ amelyek ellensúlyozzák a Banco Popular részvényesei által elszenvedett veszteségeket, összehasonlítva azzal a helyzettel, amikor a bankot rendes fizetéseképtelenségi eljárás keretében felszámolták volna.

45. Ami a második pontot illeti, úgy vélem, hogy a Törvényszék nem követett el hibát, amikor megállapította, hogy az olasz bankok szanálásának hiánya nem jelent olyan összehasonlítható helyzetet, amely hátrányos megkülönböztetést eredményezne. A Törvényszék helyesen hivatkozott arra a tényre, hogy ezek a bankok az ESZT szerint nem látnak el kritikus funkciókat és felszámolásuk (a szanálással szemben) nem gyakorolna jelentős hátrányos hatásokat a pénzügyi stabilitásra. A Törvényszék helyesen állapította meg azt is, hogy ebben a helyzetben az lenne a megfelelő összehasonlítható bank, amely szintén szanálási eljárás alatt ment keresztül.

46. Végül úgy vélem, hogy a Törvényszék helyesen utasította el a fellebbezőknek a párhuzamos fellebbezésben előterjesztett új érvét annak késedelme miatt. A megtámadott párhuzamos ítélet 261. pontjában a Törvényszék kifejtette, hogy az elsőfokú eljárás felperesei késve terjesztették elő az ESZM-rendelet 24. cikkével kapcsolatos érvet, azzal indokolva ezen érv késedelmét, hogy a dokumentumok nem álltak rendelkezésre a kereset benyújtásakor.

47. Mindazonáltal, amint arra a Törvényszék rámutatott, a dokumentumok olyan tényekre hivatkoznak, amelyeket a felperesek első fokon ismertek, és hogy az új érv késedelmes benyújtása így nem olyan jogi vagy ténybeli elemeken alapult, amelyekről az elsőfokú eljárás felpereseinek nem volt tudomása.

²⁷ A megtámadott párhuzamos ítélet, 254. pont.

²⁸ Ezen állítólagos hibákat a megtámadott párhuzamos ítélet 243–247., 254. és 261. pontja tartalmazza.

²⁹ Nevezetesen a kritikus funkciók fenntartása, a gazdaságra és a pénzügyi stabilitásra gyakorolt negatív hatások korlátozása, valamint a más hitelezőket esetlegesen érő veszteségek elkerülése formájában. A megtámadott párhuzamos ítélet, 247. pont.

48. Ezért azt javaslom, hogy a Bíróság mint megalapozatlant utasítsa el a párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezőknek az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének c) pontjára vonatkozó érveit.

2. Az indokolási kötelezettség és a Charta 47. cikke

49. A jelen eljárásban a negyedik, ötödik és hatodik jogalapban, valamint a párhuzamos fellebbezés második jogalapjának ötödik és hatodik részében a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék megsértette indokolási kötelezettségét és a Charta 47. cikkét, egyrészt a szanálási programra és a 2. értékelésre, másrészt a szanálási eljárás egyes dokumentumainak bizalmas jellegére, valamint a Törvényszék azon döntésére vonatkozóan, hogy első fokon nem rendel el bizonyításfelvételt.

50. Ami a Törvényszék indokolási kötelezettségét illeti, milyen kötelezettségeket kell felülvizsgálnia a Bíróságnak?

51. A Bíróság kimondta, hogy „az ítélet indokolásából világosan és egyértelműen ki kell tűnnie a Törvényszék érvelésének oly módon, hogy lehetővé tegye az érdekelték számára, hogy megismerjék a hozott határozat indokolását, és a Bíróságnak, hogy a felülvizsgálatot gyakorolja”.³⁰ Ez azonban nem jelenti azt, hogy a Törvényszéknek kimerítő jelleggel, egyenként kell bemutatnia a jogvitában részt vevő felek által megfogalmazott összes érvet, és ezen indokolás ezért implicit jellegű is lehet, amennyiben „lehetővé teszi az érintettek számára, hogy megismerjék azokat az indokokat, amelyek miatt a Törvényszék nem adott helyt az érveiknek, illetve a Bíróság számára azt, hogy rendelkezésére álljanak az ahhoz szükséges elemek, hogy felülvizsgálati jogkörét gyakorolni tudja”.³¹

52. A Bíróság megállapította, hogy „az ilyen határozat indokolása pontossága mértékének arányosnak kell lennie a tényleges lehetőségekkel, és azon technikai feltételekkel vagy határidővel, amelyek között, illetve amelyen belül azt meg kell hozni”.³²

53. A jelen fellebbezés szempontjából tehát a Bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy a Törvényszék kellően megindokolta-e határozatát az elsőfokú eljárásban felhozott jogalapokat illetően.

a) Értékelések és a szanálási program

54. A fellebbező negyedik fellebbezési jogalapjával azt állítja, hogy a Törvényszék a szanálási program felülvizsgálata során elégtelen és ellentmondásos indokolást adott, különösen a szanálási program 2. értékelését,³³ valamint a szanálási program (23), (24) és (26) preambulumbekkezdését illetően a Banco Popular likviditási problémáinak súlyossága tekintetében. A párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezők második jogalapjuk hatodik részében azzal érvelnek, hogy a Törvényszék átvette az ESZT indokolási kötelezettségét.

³⁰ 2019. december 19-i HK kontra Bizottság ítélet (C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³¹ 2024. január 18-i Jenkinson kontra Tanács és társai ítélet (C-46/22 P, EU:C:2024:50, 131. pont).

³² 2012. november 6-i Éditions Odile Jacob kontra Bizottság ítélet (C-551/10 P, EU:C:2012:681, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³³ A különböző értékelések bemutatását illetően lásd a párhuzamos indítvány 16., 19. és 23. pontját.

55. Hozzá kell tenni, hogy a jelen fellebbezést benyújtó fellebbező megkérdőjelezi a Törvényszék által bizonyítottak elismert tényeket³⁴ anélkül, hogy azt állítaná, hogy a Törvényszék elferdítette a tényeket.³⁵ Emellett a jogalap elfogadhatatlan, ha „a fellebbezés [...] pusztán megismétli vagy szó szerint újra előadja a Törvényszék elé terjesztett jogalapokat és érveket, köztük azokat, amelyek a Törvényszék által kifejezetten elvetett tényeken alapulnak. Az ilyen fellebbezés ugyanis valójában egyszerűen a Törvényszékhez benyújtott keresetlevél újbóli megvizsgálására irányul, ami nem tartozik a Bíróság hatáskörébe.”³⁶

56. Úgy vélem, hogy a negyedik fellebbezési jogalap az első fokon felhozott érvek megismétlésére szorítkozik anélkül, hogy foglalkozna a Törvényszék érvelésével. Ennélfogva a Bíróságnak ezeket a ténybeli állításokat elfogadhatatlannak kell nyilvánítania.

57. Amennyiben a Bíróság nem ért egyet ezzel, úgy vélem, hogy ezt a fellebbezési jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani. A Törvényszék a megtámadott ítéletben megállapította, hogy nincs ellentmondás a 2. értékelés megállapításai között, mivel ezek a megállapítások különböző célokat szolgáltak: az ESZT azon megállapítása, amely szerint a Banco Popular fizetőképese, a bank könyv szerinti értékének kifejezése volt, míg a bank értékének különböző becslései³⁷ a bank piaci értékét fejezték ki.

58. A könyv szerinti érték legegyszerűbben a vállalkozás mérleg szerinti értékeként írható le. A piaci érték az az ár, amelyet a bank a piacon elérne.³⁸ E magyarázat fényében úgy vélem, hogy a Törvényszék helyesen állapította meg, hogy nem volt ellentmondás a 2. értékelésben, amikor a Banco Popular társaságot fizetőképeseznek ítélték, míg piaci értékét a legkedvezőtlenebb esetre mínusz 8,2 milliárd eurónak becsülték.

59. A negyedik jogalap második részében a fellebbező azt állítja, hogy a Törvényszék megsértette indokolási kötelezettségét, amikor elfogadta, hogy a szanálási program (23), (24) és (26) preambulumbekzdése elegendő a Banco Popular romló helyzetének és a szanálás szükségességének megértéséhez. Azzal érvelnek, hogy az információ általános, és bármely likviditási válságra alkalmazható.

60. A Bíróságnak el kell utasítania ezeket az érveket. Amint arra az ESZT válaszában helyesen rámutatott, a fellebbező nem mutatja be, hogy a Banco Popular helyzetének romlására vonatkozó információk miért általánosak, és nem pontosítja, hogy mi hiányzik a likviditási válságának és a szanálás szükségességének megfelelő megértéséhez.

³⁴ Ezek az 1. és 2. értékelésben található összegekre vonatkoznak.

³⁵ Lásd a fenti 25. és 26. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

³⁶ 2021. január 28-i Qualcomm és Qualcomm Europe kontra Bizottság ítélet (C-466/19 P, EU:C:2021:76, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³⁷ Ezen értékelés többek között a Banco Popular gazdasági értékét a legjobb forgatókönyvben 1,3 milliárd euróra, a legkedvezőtlenebb forgatókönyvben mínusz 8,2 milliárd euróra, a legjobb becslések esetében pedig mínusz 2 milliárd euróra becsülte.

³⁸ Lásd: a megtámadott ítélet, 343. pont. A két módszer által eredményezett különbségek magyarázatát illetően lásd: Macit, F. és Topaloğlu, Z., „Why bank market value to book ratios are so different: evidence from Turkish banking sector”, *Economic and Business Review*, 14(2). kötet, 169. o. Az adósságmérés két módszere közötti különbségek elemzését illetően lásd: Bowman, R. G., „The Importance of a Market-Value Measurement of Debt in Assessing Leverage”, *Journal of Accounting Research*, 18(1). kötet, 1980., 242. o., különösen 245–246. o.

61. A fellebbezők által a párhuzamos fellebbezésben előterjesztett második jogalap hatodik részében számos érvet³⁹ elfogadhatatlannak kell nyilvánítani. Jóllehet a fellebbezők a megtámadott párhuzamos ítélet vonatkozó pontját jelölik meg, a párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezők csak az indokolás általános hiányára hivatkoznak, nem részletezik a Törvényszék által állítólagosan elkövetett hibát.⁴⁰ Emellett a fellebbezési szakaszban új érveket is felhoznak a 2. értékelés nem bizalmas változatával kapcsolatban, amelyek elfogadhatatlanok.⁴¹

62. Ami az érvelés érdemi részét illeti, még két érveléssel kell foglalkozni. Először is a párhuzamos fellebbezésben a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy a Bizottság a szanálási program jóváhagyása során eleget tett indokolási kötelezettségének.⁴² Másodszor azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy késedelmesen nyújtották be azon érvelésüket, amellyel a Meroni-doktrína megsértésére hivatkoztak azzal kapcsolatban, hogy a Bizottság milyen mértékben vesz részt a szanálási eljárásban.⁴³

63. Az első érv tekintetében a Törvényszék megállapította, hogy a bizottsági jóváhagyás eleget tesz az indokolási kötelezettségnek, és kifejtette a szanálási programra történő hivatkozásokat. A Törvényszék az ESZM-rendelet 18. cikkének (7) bekezdésére támaszkodott, amely szerint a Bizottság vagy támogatja a szanálási programot, vagy kifogást emel ellene a szanálási program diszkrecionális szempontjaira vonatkozóan. Ez a Törvényszék szerint azt jelenti, hogy a Bizottságnak nem kell megismételnie az ESZT-nek a szanálási program mögött álló érvelését, hanem csupán támogatnia kell azt.

64. El kell mondani, hogy a Törvényszék az egyik irányadó ügyben, az Algebris ügyben⁴⁴ már foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a bizottsági jóváhagyás elegendő-e, vagy az pusztán az ESZT határozatának automatikus elfogadása, amely ügyben nem nyújtottak be fellebbezést a Bírósághoz. A Törvényszék megállapította, hogy a Bizottságnak a szanálási programra történő hivatkozása és az abban kifejtett indokok megfelelő mértékben eleget tettek az indokolási kötelezettségnek. Úgy ítélte meg, hogy „a szanálási program és annak indokolása azon összefüggés részét képezi”,⁴⁵ amelyben a Bizottság jóváhagyása született.

65. Egyetértek ezzel a megállapítással.⁴⁶ Mindaddig, amíg maga a szanálási program kellően indokolt, a Bizottság azt is támogatja, hogy az ESZT eleget tett indokolási kötelezettségének. Más szóval, ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy a szanálási program nem teljesíti ezt a kötelezettséget, kifogásolnia kell azt, és meg kell követelnie az ESZT-től a szanálási program módosítását.

³⁹ Ezek az ESZT és a szanálási programmal kapcsolatos indokolási kötelezettségnek az előbbi általi állítólagos megsértése ellen irányuló érvekre vonatkoznak a Deloitte független értékelőként történő kiválasztása tekintetében. Az ebben a részben szereplő érvek egy része az ESZM-rendelet 18. cikkével kapcsolatban felhozott érvek megismétlése, amelyekről már a fentiekben volt szó (súlyos likviditási válság alapján megállapítható-e, hogy egy bank fizetéseképtelen vagy valószínűleg fizetéseképtelenné válik; van-e az ESZT-nek szerepe a sürgősségi likviditási támogatás nyújtásában).

⁴⁰ Amit elfogadhatatlannak kell tekinteni a Bíróság 2022. április 28-i Changmao Biochemical Engineering kontra Bizottság ítélete (C-666/19 P, EU:C:2022:323, 187–189. pont) alapján. Ezenkívül „nem tesz eleget ennek a követelménynek az a fellebbezés, amely egyetlen olyan érvet sem tartalmaz, amely a kérdéses ítéletben vagy végzésben kifejezetten azonosítaná a téves jogalkalmazást”. 2021. október 14-i NRW. Bank kontra ESZT ítélet (C-662/19 P, EU:C:2021:846, 36. pont).

⁴¹ A Bíróság eljárási szabályzata 170. cikkének (1) bekezdése szerint a Törvényszék előtti jogvita tárgyát a fellebbezésben nem lehet megváltoztatni. Lásd még: 2007. február 1-jei Sison kontra Tanács ítélet (C-266/05 P, EU:C:2007:75, 95. pont).

⁴² A megtámadott párhuzamos ítélet, 570–578. pont.

⁴³ A megtámadott párhuzamos ítélet, 579–581. pont. 1958. június 13-i Meroni kontra Főhatóság ítélet (9/56, EU:C:1958:7).

⁴⁴ 2022. június 1-jei Algebris (UK) és Anchorage Capital Group kontra Bizottság ítélet (T-570/17, EU:T:2022:314).

⁴⁵ Uo., 151. pont.

⁴⁶ Lásd még: Čapeta főtanácsnok Bizottság kontra ESZT ügyre vonatkozó indítványa (C-551/22 P, EU:C:2023:846, 123–128. pont).

66. Ennélfogva nem találok hibát a Törvényszéknek a bizottsági jóváhagyással kapcsolatos érvelésében.

67. Végül a Törvényszék megállapította, hogy a párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezők először a válaszukban vezettek be Meroni ítéleten alapuló érvet,⁴⁷ és így azt elfogadhatatlannak ítélte.

68. A Törvényszék kifejtette, hogy az első fokon benyújtott keresetükben a felperesek azt állították, hogy a Bizottság megsértette indokolási kötelezettségét, holott ez a Meroni-doktrína szerinti kötelezettsége. Az elsőfokú eljárás során válaszukban továbbá azt állították, hogy a Bizottságnak a szanálási eljárásban betöltött szerepe általánosabban sérti az EUMSZ 291. cikk szerinti átruházás elvét és a Meroni-doktrínát.

69. Valójában két különböző évről van szó, amelyek közül az utóbbi implicit módon az ESZM-rendelet 18. cikkével kapcsolatos jogellenességi kifogásként értelmezhető, amely tisztázza a Bizottság szerepét a szanálási intézkedések meghozatalakor.

70. Következésképpen úgy vélem, hogy a Törvényszék nem követett el hibát, amikor megállapította, hogy ezt az érvet késedelmesen terjesztették elő, és így az elfogadhatatlan.

b) A szanálási program és más dokumentumok bizalmas jellege

71. Az ötödik jogalapban a fellebbező azt állítja, hogy a Törvényszék tévesen⁴⁸ állapította meg, hogy a fellebbező nem jogosult a szanálási program teljes (bizalmas) változatának kézhezvételére. Ezenkívül azt is állítják, hogy a Törvényszék tévedett, amikor megállapította, hogy a szanálási program nem bizalmas változata nem sérti az ESZM-rendelet 88. cikkének (1) bekezdését.

72. A fellebbező továbbá azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy közvetlen keresetet indíthatott a szanálási program ellen, és hogy észrevételt tehetett egy kevésbé bizalmas változat későbbi közzétételével kapcsolatban, amelyre az elsőfokú eljárás során került sor válaszuk benyújtása előtt. Végül a fellebbező azt rója fel a Törvényszéknek, hogy a szanálási program teljes (bizalmas információkat tartalmazó) változata, az 1. és 2. értékelés, valamint a szanálással kapcsolatos egyéb dokumentumok nem voltak relevánsak a jogvita megoldása szempontjából.⁴⁹

73. A párhuzamos fellebbezést benyújtó fellebbezők második fellebbezési jogalapjuk ötödik részében azt állítják, hogy a Törvényszék a megtámadott párhuzamos ítélet 503. és 504. pontjában tévedett, amikor megállapította, hogy a védelemhez való jogukat nem sértették meg azzal, hogy nem férnek hozzá az összes dokumentumhoz a szanálási eljárás során.

74. Lényegében a Törvényszék mindkét megtámadott ítéletben helyesen vizsgálta meg az elsőfokú eljárás felpereseinek a szanálási program és a kapcsolódó dokumentumok bizalmas változataihoz való hozzáféréseinek szükségességét? Úgy gondolom, hogy így tett.

⁴⁷ A doktrína az 1958. június 13-i Meroni kontra Főhatóság ítélet (9/56, EU:C:1958:7) eredménye. A doktrína magyarázatát és a szanálási eljárásban való alkalmazhatóságára vonatkozó álláspontomat illetően lásd: Čapeta főtanácsnok Bizottság kontra ESZT ügyre vonatkozó indítványa (C-551/22 P, EU:C:2023:846, 75–97. pont).

⁴⁸ A megtámadott ítélet, 356–402. pont.

⁴⁹ Uo., 723. pont.

75. A Törvényszék először a Charta 47. cikkével kapcsolatban állapította meg a vizsgálati mércét, különös tekintettel az ESZM-rendelet összefüggésére, amely 88. cikkének (5) bekezdésében rögzíti az ESZT azon kötelezettségét, hogy bármely nyilvánosságra hozatal esetén köteles biztosítani, hogy az nem tartalmaz bizalmas információkat,⁵⁰ és amely rendelet 88. cikkének (1) bekezdése szerint „a szakmai titoktartás követelményeinek hatálya alá tartozó információk nem hozhatók más köz- vagy magánszervezet tudomására, kivéve, ha azok közlése bírósági eljárás keretében válik szükségessé”.

76. A Törvényszék elutasította a fellebbező azon érveit is, amelyek szerint a szanálási program teljes változatát és más dokumentumokat közölni kellett volna vele, amelyek alátámasztására a korlátozó intézkedésekre vonatkozó ítélkezési gyakorlatra hivatkoztak. E bíróság megállapította, hogy a szanálási program nem a bank részvényesei ellen hozott egyedi intézkedés, ellentétben az egyéni pénzeszközöket befagyasztó korlátozó intézkedéssel.⁵¹

77. Ugyanez a logika vezette a Törvényszéket arra is, hogy elutasítsa az elsőfokú eljárás felpereseinek a párhuzamos ítéletben foglalt azon érvelését, amely szerint az ESZM-rendelet 90. cikkének (4) bekezdése értelmében hozzá kellett volna férniük a dokumentumokhoz. A Törvényszék szerint az ilyen hozzáférést kizárólag a szanálási program hatálya alá tartozó szervezetnek, azaz a Banco Populárnak kell biztosítani, nem pedig az utóbbi részvényesei vagy hitelezői részére.⁵²

78. A Törvényszék továbbá megkülönböztette az ESZT-re az ESZM-rendelet alapján háruló titoktartási kötelezettséget a felperesek által hivatkozott, az 1049/2001 rendelet⁵³ szerinti, a dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó jogtól. A Törvényszék elutasította ezt az összehasonlítást, mivel az ESZM-rendelet megállapította az ESZT birtokában lévő bizalmas információk hozzáférhetővé tételének tilalmára vonatkozó általános elvet.⁵⁴

79. Ehelyett a Törvényszék a 2004/39 irányelvvel⁵⁵ analógiát felállítva, amely irányelv 54. cikkének (1) bekezdése egyenértékű az ESZM-rendelet 88. cikkének (1) bekezdésével, álláspontom szerint helyesen állapította meg, hogy e két rendelkezés nem arra irányul, hogy biztosítsa a nyilvánosság számára a dokumentumokhoz való hozzáférést.

80. A Törvényszék ezt követően nagyon részletesen elemezte a szanálási programra, a 2. értékelésre, valamint azokra a dokumentumokra vonatkozó titoktartási kötelezettséget, amelyekre az ESZT határozata meghozatalakor támaszkodott. Leírta azokat a különféle káros következményeket, amelyeket a teljes körű nyilvánosságra hozatal okozhatott volna.⁵⁶

⁵⁰ Uo., 356., 363. és 365. pont.

⁵¹ Uo., 358. és 359. pont.

⁵² A megtámadott párhuzamos ítélet, 503. és 504. pont.

⁵³ Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről szóló, 2001. május 30-i 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2001. L 145., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 3. kötet, 331. o.)

⁵⁴ A Törvényszék a 2018. június 19-i Baumeister ítéletre (C-15/16, EU:C:2018:464, 38. és 39. pont) támaszkodott a megtámadott ítélet 383. és 384. pontjában.

⁵⁵ A pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv, és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 21-i 2004/39/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2004. L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 263. o.).

⁵⁶ Így „arra ösztönözheti a részvényeseket, hogy értékpapírjaikat értékesítsék a piacokon, és a betétek tömeges kivonásához is vezethet, ami a bank pénzügyi helyzetének súlyosbodásával, és ennél fogva azzal járna, hogy árt az ESZT intézkedése hatékonyságának, valamint a piac működésének”. A megtámadott ítélet, 373. pont.

81. E bíróság azt is kifejtette, hogy az ESZM-rendelet 88. cikkének (1) bekezdése arra a *lehetőségre* vonatkozik, hogy a bíróság elrendelheti a nyilvánosságra hozatalt, ha ez bírósági eljárás céljából szükséges, ahelyett, hogy – amint azt az elsőfokú eljárás felperese állította – a közzététel *kötelezővé* válna a határozattal szembeni valamennyi bírósági eljárás megindításakor.⁵⁷

82. Azzal az érveléssel kapcsolatban, amely szerint az ESZT indokolatlanul korlátozta a szanálási programhoz való hozzáférést, mivel a szanálási program kevésbé szerkesztett, nem bizalmas változatait, valamint az 1. és 2. értékelést tette közzé, a Törvényszék megállapította, hogy az idő múlása (a jelen esetben nyolc hónap) olyan körülménynek minősül, amely befolyásolja, hogy a bizalmas jellegre vonatkozó feltételek egy adott időpontban teljesülnek-e.⁵⁸ Álláspontom szerint kellő részletességgel kifejtette, hogy a további információk utólagos közzététele nem befolyásolta az elsőfokú eljárás felperesének azon jogát, hogy közvetlen keresetet nyújtson be, és válaszában a kiegészítő információkra válaszoljon.

83. Hatodik fellebbezési jogalapjában a fellebbező azt állítja, hogy a Törvényszék tévedett, amikor a megtámadott ítélet 721–728. pontjában elutasította a bizonyításfelvétel iránti kérelmüket, ideértve a különböző dokumentumok benyújtásának és írásbeli kérdéseknek a Spanyol Köztársaság részére történő feltevésének elrendelését.

84. A Törvényszék, miután arra kötelezte az ESZT-t, hogy nyújtsa be a szanálási program és számos egyéb dokumentum bizalmas változatát,⁵⁹ úgy döntött, hogy ezek nem relevánsak a jogvita megoldása szempontjából.⁶⁰ A fellebbező azt állítja, hogy ez megsértette a védelemhez való jogát, mivel a dokumentumok bizalmas változatait nemcsak az ESZT és a Bizottság, hanem a Törvényszék is látta. Ezzel szemben a fellebbező azt állítja, hogy az ezen információkhoz való hozzáférés nélkül nem tudott új érveket megfogalmazni, vagy a meglévő érvekkel kapcsolatos álláspontját megváltoztatni.

85. Véleményem szerint a Törvényszék helyesen támaszkodott a Bíróság ítélkezési gyakorlatára, amely szerint kizárólag a Törvényszék ítélni meg, hogy esetlegesen szükséges-e kiegészíteni azokat az információkat, amelyekkel az előtte folyamatban lévő ügyben rendelkezik. Ily módon lehetséges, hogy a felek kérelmei alapján döntsön.⁶¹

86. A Bíróságnak ezért mint megalapozatlant el kell utasítania a párhuzamos fellebbezésben szereplő ötödik és hatodik jogalapot, valamint a második jogalap ötödik és hatodik részét.

B. Az 535/22. P. sz. ügygel kapcsolatos fellebbezési jogalapok

87. A jelen ügy fellebbezője a Törvényszéknek a Banco Popular értékesítési eljárása során történő állítólagos szabálytalanságokkal (1. szakasz), valamint az ESZM-rendelet egyes rendelkezései (2. szakasz) és a szanálási program (3. szakasz) vonatkozásában a tulajdonhoz való jog megsértésével kapcsolatos megállapításait vitatja.

⁵⁷ Kiemelés tőlem. A megtámadott ítélet, 376. és 377. pont.

⁵⁸ A 2018. június 19-i Baumeister ítéletre (C-15/16, EU:C:2018:464, 48. és 49. pont) hivatkozva a megtámadott ítélet 390. pontjában.

⁵⁹ A megtámadott ítélet 95. pontja tartalmazza a felsorolást.

⁶⁰ A Banco Popular EKB-hoz intézett 2017. június 6-i levele kivételével, amelyről értesítették a feleket. A Törvényszék az eljárási szabályzat 103. cikkére alapozta határozatát. Lásd: a megtámadott ítélet, 380. és 723. pont.

⁶¹ A megtámadott ítélet, 725–727. pont.

1. A Banco Popular értékesítési eljárása

88. A fellebbező azt állítja,⁶² hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta az ESZM-rendelet 14. cikkét⁶³ az eladási ár maximalizálása tekintetében. Azzal érvel, hogy ez az ESZM-rendelet 14. cikke szerinti szanálási célok egyike, amely rendelkezést a 2014/59 irányelv 39. cikkével összefüggésben kell értelmezni. Végül a fellebbező azzal érvel, hogy a Törvényszék tévedett, amikor úgy ítélte meg, hogy az ESZT-nek nem kellett megkísérelnie alternatív intézkedéseket a szanálást megelőzően.⁶⁴

89. A harmadik fellebbezési jogalap második és harmadik részében a fellebbező azt kifogásolja, hogy a Törvényszék: i. megsértette gondossági kötelezettségét, amikor elfogadhatatlanként elutasította a 2016. évi szanálási terv állítólagos hibáira vonatkozó érveit, és ii. megsértette a védelemhez való jogát.

90. A fenti 88. pontban ismertetett állítások tekintetében a Törvényszék megállapította, hogy az eladási ár maximalizálása nem tartozik az ESZM-rendelet 14. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében foglalt szanálási célok közé. Ezenkívül megállapította, hogy a 2014/59 irányelv 39. cikke (2) bekezdésének f) pontja releváns a Banco Popular értékesítése szempontjából. Ez a cikk meghatározza a vagyonértékesítésre vonatkozó eljárási követelményeket, és kimondja, hogy az értékesítésnek „a lehetséges mértékig az érintett részvények vagy tulajdonviszonyt megtestesítő egyéb instrumentumok, eszközök, jogok vagy kötelezettségek értékesítési árának maximalizálására kell törekednie”.

91. A Törvényszék részletesen megvizsgálta a Banco Popular értékesítési eljárásának minden lépését, figyelembe véve az ESZT szanálási projektben megfogalmazott magyarázatait és értékesítési döntését. A Törvényszék által figyelembe vett fontos tényező az volt, hogy az értékesítési eljárásnak a lehető legtitkosabbnak kell maradnia annak érdekében, hogy megakadályozzák az olyan kiszivárgásokat, amelyek további bizonytalanságot és a piaci bizalom elvesztését eredményezhetik, ezáltal veszélyeztetve a pénzügyi stabilitást.⁶⁵

92. Ugyanígy a Törvényszék az ESZM-rendelet 14. cikke (2) bekezdésének értelmezésével elemezte az ESZT azon állítólagos kötelezettségét, hogy a szanálást megelőzően alternatív intézkedéseket alkalmazzon. A Törvényszék megállapította, hogy a fellebbező tévesen értelmezte ezt a rendelkezést, amely kimondja, hogy a szanálásban részt vevő szereplőnek „törekednie kell arra, hogy minimálisra csökkentse a szanálás költségeit, és kerülje az értékek megsemmisítését, kivéve, ha az a szanálási célok eléréséhez szükséges”.⁶⁶ A Törvényszék azt is megállapította, hogy az érdekek egyensúlyát és a szanálás arányosságát nem lehet pusztán a részvényesek tulajdonhoz való jogába való beavatkozásra tekintettel értékelni.⁶⁷

93. A Törvényszék ezt követően felülvizsgálta a szanálási programban foglalt indokolást arra vonatkozóan, hogy más szanálási eszközök miért nem érik el a szanálási célokat, miért tért el az ESZT a 2016. évi szanálási tervétől, és miért nem volt lehetőség az ESZA igénybevételére.⁶⁸

⁶² A második fellebbezési jogalap és a harmadik fellebbezési jogalap első része.

⁶³ A megtámadott ítélet, 520–569. pont.

⁶⁴ A megtámadott ítélet, 669–697. pont.

⁶⁵ A megtámadott ítélet, 545–552. pont.

⁶⁶ Kiemelés tőlem. Lásd még: a megtámadott ítélet, 671. és 672. pont.

⁶⁷ A megtámadott ítélet, 486., 487., 673. és 674. pont. A Törvényszék felülvizsgálta a szanálási programban foglalt indokolást is, amely az érdekek mérlegelésével foglalkozik (675–679. pont).

⁶⁸ A megtámadott ítélet, 680–697. pont.

94. Úgy vélem, hogy a Törvényszék helyesen értelmezte az ESZM-rendelet 14. cikkének (2) bekezdését, amikor a szanálási intézkedések által szükségszerűen érintett különböző érdekek egyensúlyáról van szó. Alaposan áttekintette a szanálási programban foglalt azon indokolást is, amely az egyéb, nem alkalmazott alternatívákra vonatkozott.

95. Ami a harmadik fellebbezési jogalapnak a 89. pontban ismertetett második és harmadik részét illeti, úgy gondolom, hogy azok elfogadhatatlanok. Először is a Törvényszék megállapította, hogy a 2016. évi szanálási terv ellen irányuló érveket,⁶⁹ amelyeket a Banco Popular végleges szanálási programja nem vett át, csak a válaszban hozták fel, és ezért azok elfogadhatatlanok. A Törvényszék hozzátette, hogy ezek mindenesetre nem relevánsak a végül elfogadott szanálási program érvényességének meghatározása szempontjából.⁷⁰

96. Egyetértek ezzel. Egyrészt úgy tűnik, hogy első fokon a fellebbező válaszában azt állította, hogy a 2016. évi szanálási tervet nem készítették elő megfelelően,⁷¹ de az érvelést azóta úgy módosították, hogy a 2016. évi szanálási tervet frissíteni kellett volna. Mivel ez egy új érv a fellebbezésben, az elfogadhatatlan.⁷²

97. Még ha a Bíróság nem is ért egyet, és elfogadhatónak nyilvánítaná ezeket az érveket, megalapozatlannak ítélem azokat. Az ESZM-rendelet 23. cikkének harmadik bekezdése kimondja: „A szanálási program elfogadása során a Testületnek, a Tanácsnak és a Bizottságnak a 8. cikkben említett szanálási tervet kell figyelembe vennie és követnie, kivéve, ha az adott eset körülményeit figyelembe véve a Testület úgy értékeli, hogy a szanálási célok a szanálási tervben nem szereplő intézkedések meghozatalával hatékonyabban megvalósíthatók.”

98. A Törvényszék kifejtette, hogy a 2016. évi szanálási terv nem tudta volna figyelembe venni azt a likviditási válságot, amellyel a Banco Popular 2017 áprilisa óta szembesült.⁷³ Emellett a Törvényszék hivatkozott a szanálási program (44)–(46) preambulumbekkezdésére, amelyben az ESZT kifejtette, hogy „a 2016. évi szanálási tervben előírányzott szanálási eszköz milyen okokból nem felel meg a szanálás időpontjában fennálló körülményeknek”.⁷⁴ Ennek következtében az ESZT módosította a Banco Popular vonatkozásában végrehajtandó szanálási eszközt a hitelezői feltőkésítési eszközről a vagyonértékesítési eszközre.⁷⁵

99. A Törvényszék tehát mint irrelevánst helyesen utasította el ezt a kérelmet.

100. A harmadik fellebbezési jogalap harmadik részében a fellebbező azzal érvel, hogy a Törvényszék megsértette a védelemhez való jogát, mivel úgy ítélte meg, hogy a fellebbező észrevételei és az általa benyújtott szakértői jelentés nem bizonyítja, hogy más alternatívák hogyan valósítanák meg a szanálási célokat.

⁶⁹ Lásd a párhuzamos indítvány 10. pontját.

⁷⁰ A megtámadott ítélet, 490. és 491. pont.

⁷¹ A megtámadott ítélet, 688. pont.

⁷² Lásd a fenti 41. lábjegyzetet.

⁷³ A megtámadott ítélet, 689. pont.

⁷⁴ A megtámadott ítélet, 691. pont.

⁷⁵ Az ESZT megállapította, hogy „nem biztosított, hogy az e tervben tervezett hitelezői feltőkésítési eszköz lehetővé tette volna a Banco Popular likviditási válságának azonnali és hatékony orvoslását”. A megtámadott ítélet, 691. pont.

101. Azt javaslom, hogy a Bíróság nyilvánítsa ezeket a kérelmeket nyilvánvalóan elfogadhatatlannak, mivel a Bíróság eljárási szabályzata 169. cikkének (2) bekezdésével⁷⁶ ellentétben nem határozzák meg a megtámadott ítélet azon részeit, amelyeket vitatni kívánnak.

102. Végezetül, amennyiben azok elfogadhatók, azt javaslom, hogy a Bíróság utasítsa el a második és a harmadik fellebbezési jogalapot.

2. Az ESZM-rendelet 15. és 22. cikkének jogellenességére vonatkozó kifogás

103. A fellebbező hetedik fellebbezési jogalapjában továbbá vitatta a Törvényszéknek az ESZM-rendelet 15. és 22. cikkének érvényességére vonatkozó értékelését.

104. Először is arra hivatkozik, hogy a Törvényszék⁷⁷ tévesen alkalmazta a Bíróságnak a fizetésektelen bankokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatát; másodszor, az ESZM-rendelet 15. és 22. cikke sérti a szükségesség követelményét, mivel azokat túlságosan tágan fogalmazták meg, és így lehetővé teszik az önkényes fellépést; harmadszor, hogy ugyanezek a rendelkezések ellentétesek az EUSZ 5. cikk (4) bekezdésével, mivel nem írnak elő eltérő megoldásokat egyrészt a likviditási problémákkal, másrészt a fizetésektelenséggel küzdő bankok számára; negyedszer, ugyanezek a rendelkezések ellentétesek a Charta 52. cikkével és az EUSZ 5. cikk (4) bekezdésével, mivel nem biztosítanak lehetőséget a részvények leírásának korrekciójára az ESZM-rendelet 20. cikke szerinti végső értékelést követően; és végül a fellebbező azzal érvel, hogy az ESZM-rendelet 15. és 22. cikke aránytalan, mivel nem ír elő megfelelő kártérítést, és a különböző szanalási eszközök közötti választás hátrányos megkülönböztetést eredményez a likviditási problémákkal küzdő és a fizetésektelen bankok között.

105. Először is meg kell állapítani, hogy e fellebbezési jogalap negyedik része elfogadhatatlan, mivel nem utal a megtámadott ítélet azon részeire, amelyeket vitat.⁷⁸ Ezen túlmenően, amennyiben a szanalási eszköz megválasztásából eredő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozik, e jogalap ötödik része elfogadhatatlan, mivel a fellebbezés keretében felhozott új érvről van szó.⁷⁹

106. Az érdemi részre áttérve a Törvényszék a jogellenességi kifogásra válaszolva megtette a szükséges lépéseket annak eldöntéséhez, hogy a Charta 17. cikke által védett tulajdonhoz való jog korlátozása igazolható-e a Charta 52. cikke alapján.⁸⁰

107. Az általános érdekből kiindulva, amelynek következtében a tulajdonhoz való jogot korlátozták, a Törvényszék átvizsgálta a Bíróság kiterjedt ítélkezési gyakorlatát a pénzügyi válsággal összefüggésben, kifejtve azokat a kockázatokat, amelyeket a bank fizetésektelensége jelent az euróövezet pénzügyi stabilitására és bankrendszerének stabilitására, valamint a betétesek által elszenvedett veszteségek kockázatát.⁸¹

⁷⁶ Lásd még: 2020. október 21-i EKB kontra Estate of Espirito Santo Financial Group ítélet (C-396/19 P, EU:C:2020:845, 24. pont).

⁷⁷ A megtámadott ítélet, 150–219. pont.

⁷⁸ Lásd a fenti 101. pontot és a fenti 77. lábjegyzetet.

⁷⁹ Lásd a fenti 41. lábjegyzetet.

⁸⁰ A megtámadott ítélet, 159. és 160. pont.

⁸¹ A Törvényszék a megtámadott ítélet 161–164. pontjában a Bíróság válság utáni ítélkezési gyakorlatának jól ismert gyűjteményére hivatkozik: 2016. július 19-i Kotnik és társai ítélet (C-526/14, EU:C:2016:570); 2016. szeptember 20-i Ledra Advertising és társai kontra Bizottság és EKB ítélet (C-8/15 P – C-10/15 P, EU:C:2016:701); 2016. november 8-i Dowling és társai ítélet (C-41/15, EU:C:2016:836); 2021. március 25-i Balgarska Narodna Banka ítélet (C-501/18, EU:C:2021:249).

108. Az ESZM-rendelet 15. és 22. cikkében meghozott döntések, amint azt a Törvényszék részletesen kifejtette, a 2008. évi pénzügyi válságot követően levont tanulságokból erednek, és azon az elven alapulnak, hogy a részvényesek viselik elsősorban a fizetéseképtelen bank veszteségeit. A Törvényszék kifejezetten a Bíróságnak a Kotnik ítéletben tett megállapításai alapján arra a következtetésre jutott, hogy a részvényeseknek teljes mértékben viselniük kell befektetéseik kockázatát, ideértve a bank fizetéseképtelenségének gazdasági következményeit is, ami ennél fogva nem tekinthető a tulajdonhoz való joguk megsértésének.⁸²

109. Véleményem szerint nem fogadható el a fellebbező azon érve, amely szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a fizetéseképtelen bankokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatot a jelen helyzetre. A Kotnik ítélet és a Bíróság többi, a pénzügyi stabilitáshoz fűződő közérdekre vonatkozó ítélete annak bemutatására szolgált, hogy a részvényeseknek kell viselniük befektetésük kockázatát, ha a bank fizetéseképtelenné válik. A Törvényszék ugyanakkor azt is bemutatta, hogy az ESZM-rendelet 15. és 22. cikke feltételeket ír elő az ESZT és a Bizottság részére annak eldöntésekor, hogy tegyenek-e szanálási intézkedéseket, és ha igen, hogyan. Az ESZM-rendelet 18. cikke (1) bekezdésének b) pontjára hivatkozva a Törvényszék kijelentette, hogy a szanálási eljárásra csak akkor kerül sor, ha más intézkedések, például rendes fizetéseképtelenség, állami támogatás vagy kölcsönök nem állnak rendelkezésre egy adott esetben.⁸³

110. Második érvével a fellebbező azt állítja, hogy a Törvényszék megállapította, hogy a tulajdonhoz való jog korlátozása indokolt, ha a szanálási feltételek teljesülnek.⁸⁴ A Törvényszék azonban később kifejtette az ESZM-rendelet 18. és 21. cikkében meghatározott további feltételeket, amelyek korlátozzák az ESZT és a Bizottság szabadságát egy adott szanálási intézkedés jellemzőinek meghatározásában.⁸⁵

111. A fellebbező harmadik és ötödik érve azt rója fel a Törvényszéknek, hogy tévedett, amikor az ESZM-rendelet 15. és 22. cikkét arányosnak ítélte, jóllehet ezek a rendelkezések nem tesznek különbséget a likviditási problémákkal küzdő és a fizetéseképtelen bankok között az alkalmazott szanálási eszközt, valamint a részvényesekkel és a hitelezőkkel szembeni bánásmódot illetően.

112. Figyelembe véve az ESZM-rendelet 18. cikkének (1) bekezdésében foglalt szanálási feltételekre vonatkozó elemzést, semmi sem indokolja, hogy az ESZM-rendeletnek eltérő szanálási szabályokat kellett volna előírnia a fizetéseképtelen és a likviditási problémákkal küzdő bankok számára.

113. Végezetül azt javaslom, hogy a Bíróság utasítsa el a hetedik jogalapot.

3. A tulajdonhoz való jog és az arányosság elve a Banco Popular szanálási programjában

114. Nyolcadik fellebbezési jogalapjában a fellebbező először is arra hivatkozik, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy az ESZM-rendelet a fizetéseképtelenséget vélelmezi, és így a rendes fizetéseképtelenségi eljárás az egyetlen alternatíva a szanálással szemben; másodszor, tévesen állapította meg, hogy a szanálási programhoz vezető eljárás nem volt önkényes a 2. értékelésre támaszkodva; harmadszor pedig tévesen állapította meg, hogy az igazságos kártérítés hiánya arányos.

⁸² A megtámadott ítélet, 172–174. pont.

⁸³ A megtámadott ítélet, 180–188. pont.

⁸⁴ A megtámadott ítélet, 169. pont.

⁸⁵ A megtámadott ítélet, 170., 171., 179. és 180. pont.

115. Az első érv részben elfogadhatatlan, mivel a Bíróság eljárási szabályzata 169. cikkének (2) bekezdésével ellentétben nem határozza meg a megtámadott ítélet azon részét, amelyben a Törvényszék megállapította, hogy az ESZM-rendelet a fizetéseképtelenség vélelmén alapul.

116. A fellebbező továbbá azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a Bíróság fizetéseképtelen bankokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatát a Banco Popular helyzetére.⁸⁶ Ennélfogva a hetedik jogalap kapcsán korábban kifejtett okok miatt⁸⁷ ezt az érvet el kell utasítani.

117. A második és harmadik érv, amelyek szerint a Törvényszék tévedett, amennyiben nem állapította meg, hogy a szanálási program önkényes volt, mert a 2. értékelésre támaszkodott, és aránytalan volt, mivel hiányzott az igazságos kártérítés, elfogadhatatlan, mivel azokat először a fellebbezés keretében hozták fel.⁸⁸ Konkrétan a megtámadott ítélet azon pontjai,⁸⁹ amelyekre a fellebbező hivatkozik, nem foglalkoznak a 2. értékeléssel vagy az igazságos kártérítéssel. Valójában a Törvényszék első fokon nem foglalkozott ezekkel az érvekkel.

118. Végezetül azt javaslom, hogy amennyiben az elfogadható, a Bíróság utasítsa el a nyolcadik jogalapot.

VI. Véggövetkeztetés

119. A fentiek alapján azt javaslom, hogy a Bíróság:

- utasítsa el a fellebbezést;
- a fellebbezőt kötelezze a költségek viselésére.

⁸⁶ A megtámadott ítélet, 198–208. pont.

⁸⁷ A fenti 111. és 112. pont.

⁸⁸ Lásd a fenti 41. lábjegyzetet.

⁸⁹ A megtámadott ítélet, 466., 467., 474–476. és 481. pont.